

ВЛИЯНИЕ НА ГЛОБАЛИЗАЦИЯТА И РЕГИОНАЛИЗАЦИЯТА ВЪРХУ УПРАВЛЕНИЕТО В ПУБЛИЧНАТА СФЕРА

*Гл. ас. д-р Гергана Кресналийска,
Гл. ас. д-р Олга Чорбаджийска
Югозападен университет „Неофит Рилски“ - Благоевград*

Резюме: В настоящата статия се разглежда и анализира влиянието на глобализацията и регионализацията върху управлението в публичната сфера. Описани са различните последици за управлението в публичната сфера – икономически, политически, социални, културни, демографски, както и част от последиците за сигурността. Поставени са базови акценти върху промените по отношение на управлението на човешките ресурси, върху регионалното и местното развитие в контекста на глобализацията и регионализацията.

Ключови думи: глобализация, регионализация, управление, публична сфера

IMPACT OF GLOBALIZATION AND REGIONALIZATION ON THE MANAGEMENT IN THE PUBLIC SPHERE

*Assist. Prof. Gergana Kresnaliyska, PhD
Assist. Prof. Olga Chorbadzhiyska, PhD
South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad, Bulgaria*

Abstract: This article reviews and analyzes the impact of globalization and regionalization on the management in the public sphere. The various consequences for the management in the public sphere have been described - economic, political, social, cultural, demographic, as well as some of the security consequences. Key emphasis has been laid on changes in human resource management, regional and local development within the context of globalization and regionalization.

Keywords: globalization, regionalization, management, public sphere

Въведение

От края на 80-те години на XX век реформата в политиката на развиващите се държави и държавите в преход се осъществява в контекста на демократизацията.

В световен мащаб може да се очертае развитието на следните основни тенденции¹:

¹ Вж. Стратегия за децентрализация 2016 - 2025 г., приета с Решение № 735 на Министерския съвет на Република България от 08.09.2016 г., с. 4,

- Глобализация на световната икономика, либерализация на националните икономики и регионализация на националното развитие;
- Преобразуване ролята на държавата;
- Промяна в отношенията държава – гражданско общество;
- Увеличаваща се сложност и “субективност” на нуждите на хората.

В настоящата разработка се изследва част от първата тенденция, като се акцентира на влиянието на глобализацията и регионализацията върху управлението в публичната сфера.

Последици върху управлението в публичната сфера, произтичащи от глобализацията и регионализацията

Едно от най-разпространените виждания за последиците от процеса на глобализация е, че икономическият растеж и новите информационни технологии ще доведат, почти автоматично, до нова ера на глобално разбирателство и политическа стабилност. Това обаче се оказва илюзия, която става все по-очевидна. Въздействието на различните аспекти на глобализацията (икономически, политически, културни, демографски, религиозни и т.н.) върху сигурността може да бъде както позитивно, така и деструктивно².

Първата общопризната последица от глобализацията, с най-сериозно влияние върху управлението в публичната сфера, е нейният двойствен ефект върху икономическото развитие. Според редица изследователи, икономическата глобализация повишава ефективността и специализацията. Доходът на глава от населението в развитите страни е от четири до седем пъти по-висок от повечето бедни страни, в които живее три четвърти от населението на света. Макар, че в някои развиващи се държави се наблюдават сравнително високи темпове на икономически растеж, «ножицата» между богатите и бедните страни продължава да се разтваря, защото високият демографски ръст в развиващите се страни води до намаляване на дохода на глава от населението³.

Разширяващата се пропаст в равнището на доходите в отделните страни и между страните и регионите, които сравнително добре са се адаптирали към реалностите на глобализацията, и тези, които са изостанали, трябва да се превърне в сериозна грижа на всички, занимаващи се със стратегии за развитие на организациите в публичната сфера. Много специалисти вече са на мнение, че резките изменения в разпределянето на богатствата, стават причина за недоволството не на бедните, а на по-организираните етнически малцинства. Според тях, в основата на етническите разногласия като правило стои не най-бедният, а най-богатият (на природни ресурси или промишленост) регион.⁴

В някои случаи става дума за глобалната сива икономика и като правило не за най-богатите региони на съответната страна. Ако регионът започне да взаимодейства с тази част на глобалната икономика, където се осъществяват превоз и продажба на оръжие, наркотици, хора и т.н., вътре в суверенната държава възниква криминален анклав.

Глобализираният свят е изправен пред две противоположни тенденции. От една страна, глобализираният пазар открива възможности за невъобразимо досега богатство.

<http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1155> /Посетен на 15.06.2017/

² Guehenno, J.M. *The Impact of Globalization on Strategy.-Survival*, N 4, Winter, 1998-1999.

³ Antulio J. Echevaria, *Globalization and the Nature of War*, p. 3-4;

<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/pub215.pdf>.

/Посетен на 05.06. 2017/

⁴ Jean-Mark Rickli, *The impact of Globalization on the Changing Nature of War*, p. 5-7

От друга страна, според Хенри Кисинджър, се създава нова уязвимост за политически хаос и отваряне на нова пропаст, вече дори не толкова между богати и бедни, колкото между хората във всяко общество, които са част от глобализирания свят на Интернет, и тези, които не са.⁵

За Жан-Мари Геено⁶ най-важната стратегическа последица от глобализацията е, че тя променя същността на заплахите. В неглобализирания свят политическите общества гарантират сигурността на своите членове и едновременно са заплаха за други общности. За политическото общество е нормално да бъде застрашено и самото то да представлява заплаха. При такава ситуация стратегията се свежда до намиране на верния баланс, който може да гарантира собствената безопасност, без да провокира вражески коалиции.

В глобалната епоха несигурността е навсякъде. Работното място не дава вече опора за перспективите и амбициите на хората. Условието се изменят бързо и често без предупреждение. Цялата рамка, в която обикновено се вграждат дългосрочните планове (партньорства, домакинства, квартални общности), се разпада с характерната за новата епоха огромна скорост. Тъй като хората не могат да променят коренните причини за своята несигурност и неувереност, постоянната им потребност от безопасност не може да отслабне (в пирамидата на потребностите тази безопасност е на второ място след физиологичните потребности, следвана от социалните потребности, престиж и себеутвърждаване). Безопасността, превръщаща се в идея-фикс, е причината за широко прилаганото опростяване на реалностите. Намалването на разнообразието изглежда най-добрият начин за улесняване на контрола. Сходството се приема като еквивалент на предсказуемост, а еднаквостта – като обещание срещу изненадата и неблагоприятната съдба. Мисълта да си заобиколен само от “себеподобни” е примамлива.⁷

Последиците върху управлението в публичната сфера, произтичащи от глобализацията и регионализацията, имат противоречив характер. Те са в широкия спектър от нови заплахы за политиката, икономиката и сигурността, до нови стратегически възможности за тяхното укрепване.

Промени по отношение на управлението на човешките ресурси в публичната сфера предизвикани от глобализацията и регионализацията

Реформите в управлението на човешките ресурси, като част от управлението на организациите в публичната сфера, не са подминати от световните тенденции на промени в цялостната икономическа обстановка.

Основен фактор за тези промени е глобализацията в съвременното общество. Този феномен промени отношението на организациите към голям брой техни отговорности.

Управлението на човешките ресурси претърпява съществена еволюция от гледна на точка на променящите се и глобализиращи се пазари и се ориентира към иновативни и практически насочени действия, с основна цел адаптация към променящата се среда.

Новите подходи в управлението на човешките ресурси набират сила в повечето развити страни и обхващат както сферата на бизнеса, така и на обществените услуги. Основният подтик, предизвикан от глобализацията, се изразява от признаването на

⁵ Кисинджър, Х. *Политиката*, С., 2002

⁶ Guehenno, J.M. *The Impact of Globalization on Strategy*.-Survival, N 4, Winter, 1998-1999

⁷ Jean-Mark Rickli, *The impact of Globalization on the Changing Nature of War*, p. 5-7

обстоятелството, че подобренията в ефективността на организациите са тясно свързани с човешкия фактор, а от там и с практиките по заплащане и наемане на работа, подбор, работни методи, отношения с персонала, мотивационна политика и други аспекти на управлението на човешките ресурси. Следователно човешките ресурси в епохата на глобализиращото се общество се третират като капитал, изискващ от своя страна внимателно и иновативно управление. Подобна констатация подпомага извода, че на ръководителите и мениджърите трябва да се предостави значително повече форма на власт и самостоятелност, за да управляват персонала си. От друга страна, глобализацията указва натиск и в посока на това, че управлението на човешките ресурси трябва да се адаптира по-близо до специфичните обстоятелства в различните организации и региони и че трябва да се обърне значително повече внимание на развиването на цялостни стратегии на управлението на човешките ресурси, планирането на нуждите от персонал, развитието на лидерски умения и мотивирането на персонала.

Глобализиращото се общество и бизнес доведоха до изострянето на някои фактори, влияещи на управлението на човешките ресурси.⁸ Такива са: натиск на пазара на труда, отчитането на равенството, социалната справедливост и отговорност, демографските фактори, засилената нужда от децентрализация. Тези фактори увеличиха влиянието си под натиска на глобализацията и промениха отчетливо влиянието си върху организациите.

С постоянно увеличаващата се средна възраст на населението общественият сектор и бизнеса трябва да адаптират своите политики за наемане на работа, за да са сигурни, че ще набират и задържат квалифициран персонал. В миналото организациите от публичната сфера с неудобство и свян наблюдаваха как бизнес организациите привличаха талантливите държавни служители с по-високото заплащане, което предлагаша. Глобализиращият се свят на бизнеса постави нови измерения на тази битка, като общественият сектор предприема решителни стъпки за промяна на това негативно статукво.⁹ Доколкото степента и съдържанието на реформите в управлението на човешките ресурси в публичната администрация варират в различните държави, съществуват редица важни общи моменти, подчертаващи основните тенденции в управлението на човешките ресурси в условията на глобализация и регионализация:

- Децентрализация на отговорностите от централни органи към подчинените отдели и агенции и към подчинените мениджъри;
- По-голямо фокусиране върху новите подходи към управлението на новопривлечените служители;
- По-силно наблягане върху обучението и професионалното развитие и върху управлението на резултатите и постиженията;
- Развиване на нови форми на лидерство чрез управлението на човешките ресурси;
- Развиване на организационно просоциално поведение;
- Акцентиране на обмяната на добри практики чрез бенчмаркинг.

Както се вижда от горепосочените тенденции, организациите от публичната сфера отправят предизвикателства пред бизнеса чрез промените в управлението на човешките ресурси. Този списък не изчерпва всички базови аспекти на управлението на

⁸ Василев, В. *Мениджмънт на персонала – тенденции в публичната администрация*, Рони, С., 2010

⁹ Рибарска, Е., В. Василев. *Управление на човешките ресурси в публичната сфера – предизвикателства на европейските измерения*, Благоевград, 2009

човешките ресурси в условията на глобализация и регионализация, но е добра отправна точка за разсъждения в търсене на отговори за тези и други проблемни сфери.

Промени по отношение на регионалното и местното развитие

В развиващите се държави регионалното развитие се свързва основно с качеството на живот (образование, здравеопазване, намаляване на бедността, повишаване на стандарта на живот), в САЩ акцента се поставя върху предприемачеството, заетостта, равенството, в страните от Европейския съюз - регионализацията е подчинена на сближаването и интеграцията.

Анализите на социално-икономическото състояние в Европа през последните няколко години показват, че икономиките и обществата на държавите от континента се намират в период на трансформация. Глобалната финансова и икономическа криза се отрази по начин, който заличи постигнатия в продължение на много години икономически и социален напредък и показа редица слабости в европейската икономика. Едновременно с това, редица дългосрочни предизвикателства, като: глобализацията, недостатъчните ресурси в света, климатичните промени и застаряването на населението, се изострят.¹⁰

В рамките на Европейския съюз се предприеха колективни действия за формулиране на обща стратегия, която да помогне на държавите-членки да излязат от кризата по-силни и да се превърне ЕС в интелигентна, устойчива и приобщаваща икономика с високи равнища на производителност, заетост и социално сближаване. Приетата през 2010 г. стратегия на ЕС „Европа 2020“ предлага нова визия за социална пазарна икономика на Европа през 21-ви век.¹¹

„Европа 2020“ предлага три подсилващи се взаимно приоритета:

- интелигентен растеж: изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации;
- устойчив растеж: насърчаване на по-екологична и по-конкуентоспособна икономика с по-ефективно използване на ресурсите;
- приобщаващ растеж: стимулиране на икономика с високи равнища на заетост, която да доведе до социално и териториално сближаване”.¹²

Всички политики, инструменти и законодателни актове на ЕС, както и неговите финансови инструменти в бъдеще следва да бъдат мобилизирани за реализиране на целите на стратегията „Европа 2020“.

Важно място и роля сред тези политики и инструменти ще има политиката на сближаване и регионално развитие. Икономическото, социалното и териториалното сближаване ще продължава да бъде в центъра на стратегията „Европа 2020“ като фактор за мобилизиране на ресурсите за реализиране на целите и приоритетите на

¹⁰ Вж. Методически указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020) и Общински планове за развитие (2014-2020), Одобрени със Заповед No РД-02-14-2402/22.11.2011 г. на министъра на регионалното развитие и благоустройството, с. 26, <http://www.mrrb.government.bg/docs/7d3f7da880fa0e5a47bc92fbd7bbdc.pdf> /Посетен на 16.06.2017/

¹¹ Вж. ЕВРОПА 2020: Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, Брюксел, 3.3.2010 г., СОМ(2010) 2020 окончателен, с. 5,

<http://www.strategy.bg/Publications/View.aspx?lang=bg-BG&Id=124>

/Посетен на 20.06.2017/

¹² Пак там, с. 5

стратегията. Кохезионната политика и нейните структурни фондове сами по себе си са основен стълб на европейската интеграция и балансираното развитие, но в контекста на стратегията “Европа 2020” ще бъдат стратегически важен механизъм за реализиране на приоритетите за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж в държавите-членки и регионите.¹³

Приоритетите на оперативните програми през програмния период 2014-2020 г. са определени от целите на стратегията “Европа 2020”. В контекста на изследваната проблематика, интерес представлява Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г. Програмата подкрепя умерен полицентризм, формулиран в Националната концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. и в Регионалните планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020). Моделът определя пространствена политика, която стимулира основните центрове на растеж на регионално ниво: един град от 1-во йерархично ниво и 9 града от 2-ро йерархично ниво, подкрепя за 31 средно големи града на ниво 2 и 28 малки и средни градове на ниво NUTS 3 области.

Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г. съдържа една интегрирана приоритетна ос, насочена към устойчивото интегрирано градско развитие и няколко секторни приоритетни оси. Инвестициите по интегрираната приоритетна ос ще бъдат осъществявани на базата на Интегрирани планове за градско възстановяване и развитие. Подкрепата е насочена върху предварително определени зони за въздействие, с цел постигане на концентрация на ресурси и въздействие на най-ниско териториално ниво. Чрез заложените мерки в съответните сектори на регионално ниво ще бъдат подкрепени /пряко и косвено/ от една страна намаляването на безработицата и увеличаване на заетостта, и от друга - реализиране на икономически растеж.¹⁴

Заклучение

Динамичните промени в световната икономика, които я тласкат непоколебимо към глобалната интеграция, ще изискват от правителствата да преосмислят своите стратегии за регионално и местно развитие и да установят нови системи на публичното управление, чрез които да изградят икономически жизнени и социално справедливи общества.

Литература:

1. Василев, В. *Мениджмънт на персонала – тенденции в публичната администрация*, Рони, С., 2010

¹³ Вж. Методически указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020) и Общински планове за развитие (2014-2020), Одобрени със Заповед No PД-02-14-2402/22.11.2011 г. на министъра на регионалното развитие и благоустройството, с. 28-29,

<http://www.mrrb.government.bg/docs/7d3f7da880fa0e5a47bec92fbd7bbdc.pdf> /Посетен на 16.06.2017/

¹⁴ Вж. Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г., <https://www.eufunds.bg/programen-period-2014-2020/operativni-programi-2014-2020/operativna-programa-regioni-v-rastezh-2014-2020> /Посетен на 20.06.2017/

2. Василев, В. [Мениджмънт на персонала в условията на глобализация – за възможното и невъзможното](#). Сборник „Лидерство и организационно развитие“, УИ „Св. Климент Охридски“, 2016
3. Василев, В., Г. Кресналийска, О. Чорбаджийска. *Ефективен публичен мениджмънт*, УИ „Неофит Рилски“, Благоевград, 2011
4. Василев, В., И. Ефремовски. *Организационна култура и мотивация на персонала – теоретични основи и добри практики*, Пропелер, С., 2017
5. ЕВРОПА 2020: Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж, Брюксел, 3.3.2010 г., COM(2010) 2020 окончателен, <http://www.strategy.bg/Publications/View.aspx?lang=bg-BG&Id=124> /Посетен на 20.06.2017/
6. Кисинджър, Х. *Политиката*, С., 2002
7. Методически указания за разработване на Национална стратегия за регионално развитие на Република България (2012-2022), Регионални планове за развитие на районите от ниво 2 (2014-2020), Областни стратегии за развитие (2014-2020) и Общински планове за развитие (2014-2020), Одобрени със Заповед No РД-02-14-2402/22.11.2011 г. на министъра на регионалното развитие и благоустройството, <http://www.mrrb.government.bg/docs/7d3f7da880fa0e5a47bc92fbd7bbdc.pdf> /Посетен на 16.06.2017/
8. Национална програма за развитие: България 2020, <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?Id=765> /Посетен на 20.06.2017/
9. Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012 – 2022 г., приета с Решение № 696 на Министерския съвет на Република България от 24.08.2012 г., <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=772> /Посетен на 15.06.2017/
10. Оперативна програма „Региони в растеж“ 2014-2020 г., <https://www.eufunds.bg/programen-period-2014-2020/operativni-programi-2014-2020/operativna-programa-regioni-v-rastezh-2014-2020> /Посетен на 20.06.2017/
11. Рибарска, Е., В. Василев. *Управление на човешките ресурси в публичната сфера – предизвикателства на европейските измерения*, Благоевград, 2009
12. Стойков, С., В. Василев, Г. Кресналийска, О. Чорбаджийска. *Стратегически анализ, мениджмънт и управление*, Пропелер, С., 2016
13. Стратегия за децентрализация 2016 - 2025 г., приета с Решение № 735 на Министерския съвет от 08.09.2016 г., <http://www.strategy.bg/StrategicDocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1155> /Посетен на 15.06.2017/
14. Antulio J. Echevaria. *Globalization and the Nature of War*. <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/pub215.pdf>. /Посетен на 05.06.2017/
15. Daily chart. Europe's migrant acceptance rates. <http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2015/09/daily-chart>. /Посетен на 04.06.2017/
16. Guehenno, J.M. *The Impact of Globalization on Strategy-Survival*, N 4, Winter, 1998-1999
17. Jean-Mark Rickli. *The impact of Globalization on the Changing Nature of War*
18. Peters, B. Guy. *The Future of Governing*, Second Edition, Revised, University Press of Kansas, 2001